

PŘÍBĚHY TISÍCE A JEDNÉ NOCI

EDUARD PETIŠKA

7

Obsah

<i>Tiráž</i>	4
<i>Příběhy tisíce a jedné noci</i>	5
<i>Ve jménu slitovného pána světa</i>	6
<i>O kupci a džinovi</i>	11
<i>O králi Júnánovi a mudrci Dúbánovi</i>	17
<i>O hrbáčovi</i>	20
<i>O zloději s opicí</i>	41
<i>O ebenovém koni</i>	43
<i>O ženě jednoho vezíra</i>	51
<i>O důvěřivém muži</i>	53
<i>O muži, který se už do smrti nezasmlál</i>	54
<i>O zlatníkově manželce</i>	57
<i>O Aláddínovi a kouzelné lampě</i>	58
<i>O čarodějce, která nebyla čarodějkou</i>	78
<i>O ukradeném měšci</i>	81
<i>O dvakrát ukradeném měšci</i>	83
<i>O kupci v městě taškářů</i>	84
<i>O Alí Babovi, čtyřiceti loupežnicích a chytré otrokyni</i>	87
<i>O kupci a olivách</i>	97
<i>O slepém Abdalláhovi</i>	101
<i>O nevěrné a věrné ženě</i>	106
<i>O mužích ve skříni</i>	117

<i>O člověku a zvířatech</i>	121
<i>O Sindibádu mořeplavci</i>	124
<i>O milosrdném psu</i>	135
<i>O milosrdném Džaudarovi</i>	137
<i>O dobráku Marúfovi</i>	147
<i>Každou noc jiskří hvězdy nad městy</i>	158
<i>Edice</i>	159
<i>Další Petiškovy knihy</i>	161

Tiráž

Eduard Petiška

Příběhy tisíce a jedné noci

Vydalo Education s.r.o. v roce 2013 jako svou 14. elektronickou publikaci.

education@petiska.cz

Copyright (c) Eduard Petiška 2013

Copyright obálka (c) Jakub Mareš 2013

2. elektronické vydání.

ISBN

978-80-87781-27-2 - epub

978-80-87781-28-9 - pdf

978-80-87781-29-6 - mobi

Edice sebraných spisů Eduarda Petišky - sedmý svazek

Subedice - Báje a pověsti

Vychází jako sedmý svazek sebraných spisů Eduarda Petišky. Edice sebraných spisů Eduarda Petišky vychází v elektronické podobě. Řada jeho děl, které vycházejí v této edici, je ale také k dispozici v tištěné podobě.

Informace o dalších knihách Eduarda Petišky naleznete na konci knihy, nebo na:

<https://www.facebook.com/education.cz>

Příběhy tisíce a jedné noci

Eduard Petiška zpracoval kromě Starých řeckých a českých bájí a pověstí také slavné orientální příběhy. Na poli podivuhodných dobrodružství a mytických postav je čtenář konfrontován s obyčejnými lidmi, jejich problémy a řešeními.

I když se životní příběhy odehrávají v dávné minulosti v tajemném orientu, jsou v mnohém podobné těm dnešním. Kniha tak má také vzdělávací přínos, tím že reflektuje archetypické postoje a jednání, které byly kronikáři zaznamenávány po tisíce let.

„Jistě znáš, králi, zvláštní druh smutku, který přichází a nevíš odkud, je tu a nevíš proč, a jen hledáš, čím bys jej zaplašil. I moudrý chalífa Hárún ar-Rašíd býval občas navštíven takovým smutkem. Ale není dobré zabývat se dlouho sebou samým, to zvětšuje sklíčenost. Proto léčil Hárún ar-Rašíd svou smutnou náladu starostmi jiných. V přestrojení procházel s vezírem Džafarem a s černým otrokem Masrúrem ulicemi Bagdádu, naslouchal, o čem lidé mluví a kde bylo třeba, postaral se o spravedlnost. Pro osudy jiných lidí zapomínal na svůj smutek.”

„Ale d’ábel lakoty patří k d’áblům, které nic nenasytí. Při pohledu na svých padesát velbloudů jsem zatoužil, abych měl ještě o deset víc.”

„A bubny nepřestávaly bubnovat, flétny vyhrávat a pěvkyně zpívat. Tvář noci jiskřila na nebi i na zemi a jasná ústa luny se usmívala.

Bud’ sláva Pánu světa, který řídí běh času, hvězd a všech nás lidí.

Co dopřál Šahrazádě, kéž nám dopřeje: život, v němž vítězí vždy znovu naděje.”

Úryvky z knihy

PhDr. Eduard Petiška (14. května 1924 Praha – 6. června 1987 Mariánské Lázně) byl český básník, romanopisec, povídkář, novelista, autor knih pro děti a mládež, dramatik, teoretik dětské literatury a překladatel, otec spisovatele Martina Petišky.

Autor více než devadesáti titulů, oslovující už pátou generaci čtenářů. Jeho knihy byly přeloženy do několika desítek jazyků.

*Ve jménu slitovného pána světa
počíná se nejpodivuhodnější čtení
a sláva těm, kdo dali nám v něm poučení,
čtěte a slyšte, že na zemi zdejší
byli už před vámi šťastní i nešťastnější,
že láska, která lidská srdce mění,
v těch srdcích často sama dojde proměnění,
čtěte a slyšte moudrost dávných dob a lidí.
Kdo mnoho ví, nejsladší datle sklídí.*

V zašlých časech, které pamatuje už jenom slunce a ten, kdo tenhle příběh vyprávěl, vládl na indických a čínských ostrovech mocný král a měl vojáků a služebníků jako hvězd na nebi. Ale na obloze jeho bohatství zářili nejvíce jeho dva synové jako dva měsíce.

Starší syn se jmenoval Šahrijár a zdědil vládu po otci. Mladší Šáhzamán se stal králem perského Samarkandu. A vypráví se, že vládli ve svých zemích spravedlivě po dvacet let a po dvacet let je doprovázel stesk. Nic jim nechybělo ke štěstí, jen bratr chyběl bratru. I zavolal král Šahrijár svého ministra, vezíra, a přikázal mu, aby se vydal ke králi Šáhzamánovi.

„Pověz mému bratru, jak po něm toužím,” řekl král Šahrijár, „přiveď ho ke mně, ať spolu opět promluvíme a potěšíme se.”

Král Šáhzamán přijal vezíra svého staršího bratra, vyslechl jej a bez meškání rozkázal připravit královské stany a velbloudy a mezky. Shromáždil královskou družinu a určil zástupce, který bude zemi spravovat. Když zařídil, co bylo třeba, vyrazil se svou družinou na cestu a cestoval, dokud den k němu obracel světlou tvář. Večer kázal postavit tábor. Ulehl ve svém stanu a nemohl usnout. Noc mījela a spánek před králem prchal. O půlnoci napadlo Šáhzamánovi, že zapomněl v paláci drahokam, který chtěl bratrovi přivést. Vstal a co nejrychleji se vrátil hvězdnatou nocí zpátky do svého paláce. Vešel do královských komnat a strnul. Spatřil na lůžku svou ženu s černým otrokem a jeden pohlcoval svým objetím druhého jako tma pohlcuje svit úplňku a svit úplňku tmou.

Ještě jsem neopustil zemi, řekl si král Šáhzamán, a už mne má žena vyhostila ze svého srdce. Co se asi bude dít pak, až budu u svého bratra, daleko odtud? A Šáhzamán vytrhl z pochvy meč a usmrtil ženu a usmrtil otroka.

Před svítáním dorazil nazpět do tábora. Noc skončila smutně a smutně začal den.

Mnohokrát se snesla noc a mnohokrát vyšlo slunce, nežli král Šáhzamán dorazil do země svého bratra. Šahrijár vyjel Šáhzamánovi radostně vstříc, objal ho a uvedl s poctami do svého paláce.

Šáhzamán se na bratra usmíval, ale smutek v něm stoupal a klesal jako příliv a odliv. A byly chvíle, kdy se nemohl přemoci, kdy zbledl a vlhly mu oči.

„Co je ti, bratře?” vyptával se ho Šahrijár. „Přepadl tě stesk po domově?”

„Ach, bratře,” odpověděl Šáhzamán, „mám poraněnou duši, ale neptej se mě, kdo ji poranil.”

Šahrijárovi bylo bratra líto a přemýšlel, jak by ho rozptýlil. Dal připravit velkolepý lov a doufal, že bratr zapomene při honitbě na svoje trápení.

„Milý bratře,“ odpověděl Šáhzamán na pozvání, „jed’ na lov sám. Počkám na tebe v paláci. Nemohu najít klid jinde než v sobě. Chci se o to v odloučení pokusit.“

Šahrijár odejel na lov a Šáhzamán osiřel ve svých komnatách. Okna komnat vedla na zahradu a Šáhzamán přecházel od stěny ke stěně, jako v kleci, polapen neveselými myšlenkami. Dlouho tak chodil, a když pozvedl oči k oknům, užasl.

Do zahrady vstoupilo dvacet otrokyň a dvacet černých otroků. S nimi kráčela žena jeho bratra, krásná a zářící jako perla. Průvod došel k vodní nádrži uprostřed zahrady. Tam všichni svlékli oděv a otrokyně usedly po bok otroků. Šahrijárova žena stála mezi nimi jako krůpěj křišťálového moře, která utkvěla ve vzduchu a váhá skanout do trávy. Náhle zvolala: „Masúde!“ A přišel k ní statný černý otrok a objal její tělo a ona sevřela jeho v objetí. I padl na ni a všichni černí otroci napodobili jeho počínání s otrokyněmi. Neustávali v polibcích a milování, dokud se neprodloužil stín stromů.

Co je mé neštěstí proti neštěstí mého bratra — pomyslel si Šáhzamán a cítil, jak se mu rána v duši zajizvuje. Zavolal služebníka a poručil si jídlo a pití a vyčkával příchodu svého královského bratra.

Šahrijár se vrátil z lovu a zaradoval se.

„Vidím, bratře, že už jsi zdrav,“ řekl, „pověz mi, co tě soužilo a co tě uzdravilo.“

A Šáhzamán se přestal zdráhat a vyprávěl, jak zabil svou ženu s otrokem na lůžku. A nezatajil, co viděl v zahradě. První příhodě Šahrijár uvěřil, druhé uvěřit nemohl. „Neuvěřím, dokud to neuvidím na vlastní oči,“ zvolal.

Druhého dne odjel znovu na lov, ale potají se vrátil a skryl se v Šáhzamánových komnatách. A zahrada se zelenala jako předešlého dne a otroci se milovali s otrokyněmi a králova žena s černochem jako včera.

Když král uviděl, co se děje, opustil ho rozum a řekl svému bratrovi:

„Pojď, odejdeme z paláce. Nechci panovat ani o chvíli déle, dokyd nenajdeme někoho, komu se stalo něco takového jako nám. A jestli nikoho nenajdeme, je pro nás lepší skoncovat s životem.“

A bratři opustili potají palác a putovali den a noc, až přišli k mořskému břehu. Nedaleko od břehu tekł pramen pitné vody a uprostřed louky rostł strom. Bratři se napili a ulehli do stínu stromu. Jak tak odpočívali, vzedmulo se náhle moře, z hladiny vyšlehl černý sloup a hnál se k pevnině, k místu, kde bratři leželi. Ulekli se a rychle vyšplhali do koruny stromu. Černý sloup dostal na pevnině podobu džina, obrovského širokoplecího ducha. Na hlavě nesł skleněnou truhlici opatřenou čtyřmi ocelovými zámky. Složil truhlu na mořský břeh, vytáhl z šatu čtyři klíče a odemkl zámky. V truhle ležela dívka a džin ji oslovil:

„Paní, nade všechny ctnostná, ty sladká, s kterou se nikdo jiný nemiloval než já, vystup a dovol, abych si položil hlavu do tvého klína a prospal se.“

Z truhlice vystoupila dívka s pažemi a nohama podobnými zlatým prutům, štíhlá a s plnými řadry. Usedla pod strom a džin ulehl a položil hlavu do jejího klína. V okamžiku spal. Jeho chrápání se neslo vzhůru k bratřím, jako když hřmí. Dívka nespala. Rozhlížela se a spatřila oba krále ve větvích stromu.

„Sestupte ke mně,“ přikázala jim.

Ale oni se strachovali sestoupit.

„Jestli nesestoupíte,“ řekla dívka, „probudím džina, svého manžela, a on vás roztrhá.“

Tu padl na bratry ještě větší strach a opustili úkryt v koruně stromu.

„Chci, abyste mě pomilovali,” řekla dívka, když před ní stanuli. „Pomilujte mne, nebo vzbudím džina a on si s vámi už poradí.”

I pomiloval dívku ze strachu o svůj život nejdříve starší král a pak mladší.

„Podívejte,” řekla dívka, když od ní odstoupili, „tenhle měsíc je plný pečetních prstenů. Je jich osmadesát a patří osmadesáti mužům, kteří se se mnou milovali. I vy mi musíte dát svoje pečetní prsteny.” Králové jí dali prsteny a dívka je přidala k ostatním. „Tak,” pravila, „teď jich mám už sto a stokrát jsem podvedla toho odporného džina. Uloupil mě o mé svatební noci a teď mě vězní a hlídá, abych zůstala poctivá. Ubožák, neví, že osud nejde změnit a že to, co žena chce, nelze uvěznit ani uzamknout. A teď můžete jít.”

Králové se vydali na zpáteční cestu do Šahrijárova paláce a nepřestávali hovořit o osudu toho džinna, který se jim zdál horší než jejich. Nakonec povzdechli: „Není moci ani pomoci, jen u Boha.”

Jakmile se král Šahrijár vrátil do paláce, dal setnout hlavy všem otrokům a otrokyním, kteří se scházeli v zahradě, a nejdříve dal setnout hlavu své ženě.

Král Šahzamán se vrátil do svého království a jeho stopu zavál písek.

Král Šahrijár si od toho dne dal přivádět nevěstu za nevěstou. Prožil s ní noc a ráno ji dával stít.

Po tři léta vodil věrný vezír králi Šahrijárovi nevěsty z urozených rodin, po tři léta dával ráno král svému vezírovi stejný příkaz. V zemi rostl pláč a nářek, ale král od svého rozhodnutí neustupoval.

Vypráví se, že v tom čase dorostla i vezírova dcera Šahrazád do věku, kdy se panny vdávají za muže. Byla i nebyla jako ostatní dívky jejího věku. Šahrazád přečetla mnoho učených knih, znala spoustu veršů a dějiny i lékařství. Ve vyprávění příběhů jí nebylo rovno.

Jednoho dne, kdy vezír marně rozvažoval, kterou dívku by králi přivedl, oslovila Šahrazád svého otce:

„Odved’ dnes ke králi mě. Chci se za něho provdat.”

„Bože,” zděsil se vezír, „provdáš se za krále a ráno mi král rozkáže, abych tě dal stít.”

„Bud’ zachráním sebe,” řekla Šahrazád, „nebo zachráním jinou anebo zachráním sebe i všechny jiné.”

„Bojím se o tebe, dcero,” naříkal vezír, „bojím se, že se ti povede jako tomu býku a oslu s rolníkem.”

„Ten příběh neznám,” řekla Šahrazád, „pověz mi, jak to bylo?”

„Víš, co říká přísloví?” odpověděl vezír: „*V blahobytu jsem si podnes mohl žít, bujnost mi však nedopřála klid.*” Nuže, tu je můj příběh: Žil jednou jeden bohatý kupec, měl mnoho majetku, služebníků, velbloudů, měl všechno, nač si vzpomněl. Bydlil s ženou a dětmi v krásném domě na venku a staral se o hospodářství. Vyznal se i v orání i v setí. Rozuměl dokonce i řeči zvířat. Ale nesměl o tom nikomu povědět. Kdyby svoje tajemství někomu prozradil, musel by zemřít.

Jednou přišel kupec do stáje a slyší, jak býk rozmlouvá s oslem.

„Nezávidím ti tvoje štěstí,” povídá býk oslovi, „ale podívej se na můj osud. Tebe obskakují, zametají pod tebou, prosívají ti ječmen, nosí čistou vodu, a já? Už o půlnoci mě ženou na pole, se jhem na krku musím tahat pluh, vleču se na slunci po celý den, kůži mám rozedřenou a navíc mi platí ranami. Když se po té dřině doklopýtám do stáje,

hodí mi špinavé boby a řezanku a ležím v blátě a hnoji. A ty? Občas svezeš na svém hřbetě pána za obchodem. A já? Dřu se, když odpočíváš, a hladovím, když jsi sytý.”

Býk domluvil a ozval se osel:

„Máš pravdu a ne nadarmo ti říkají otče vola. Ale kdo nemá rozum a vtip, musí je hledat u jiných. Kdo pohrdne radou, mívá často pravou cestu. Jestli chceš změnit svůj osud, musíš se činit. Braň se, trkej a řvi, až tě budou chtít zapřahat. Raději padni, než bys tahal, a špinavých bobů se ani nedotkni. Zaháněj hlad slámou.”

Býkovi se oslova rada zamlouvala, vroucně mu děkoval a svolával na něho požehnání. Druhého dne se zachoval podle oslova ponaučení.

Oráč přiběhl za kupcem s bédováním, že je býk nemocný. Kupec hned věděl co a jak a povídá oráčovi:

„Když je býk nemocný, jen ať si zastůně. Zapřáhneš místo něho do pluhu osla a kdyby se snad vzpíral, jen mu pořádně nařež, ať se naučí poslouchat.”

Oráč vyvedl tedy na pole osla místo býka. Večer se osel vrátil utmácený, zbitý a odřený.

„Můj dobrodinče,” vítal ho radostně býk, „jak ti mám poděkovat za tvé dobrodiní?”

Osel nemohl únavou a zlostí ani promluvit. Jestli mne nenapadne nějaká lest, uvažoval, vydechnu na poli duši. A to všechno jenom proto, že mi napadlo chlubit se svou chytrostí. — A ty,” obrátil se znovu vezír ke své dceři, „ty si počínáš právě tak nemoudře a vrháš se vstříc vlastní záhubě. Dobře ti radím, zanech svého přání.”

„Půjdu ke králi,” řekla Šahrazád.

„Půjdeš a povede se ti ještě hůře než manželce toho bohatého kupce.”

„A jak se jí vedlo?”

„Vidím,” řekl vezír, „že ani ty nemůžeš zapřít ženu. Takové jste, nedáte se odvrátit od toho, co jste si usmyslely, neustoupíte, ať to stojí, co to stojí. Vyprávěl jsem, že osel toho kupce byl v nesnázích a usilovně vymýšlel nějakou lest. Nakonec povídá býkovi:

„Poslouchej, být sebou, nepřeháněj bych nemoc. Slyšel jsem dneska na poli kupce, jak říká oráčovi: Jestli bude býk churavět i zítra, dáme ho porazit, kůži stáhneme a maso rozdělíme chudým.”

Jakmile tohle býk uslyšel, hned se postavil na nohy a vesele bučel a řval, aby dal najevo, že už není nemocný. Kupec šel náhodou kolem stáje a zase všechno vyslechl. Dal se do smíchu a smál se a smál.

Manželka uviděla kupce, jak se směje, a zeptala se ho:

„Copak je ti tak k smíchu?”

A kupec odpověděl:

„Směju se, ale příčinu ti povědět nemohu.”

„Jen mi ji pověz,” naléhala manželka.

„Nemohu ti ji povědět,” řekl kupec, „kdybych ti ji pověděl, musel bych zemřít.”

Ale manželka mu nevěřila: „Musíš mi to povědět a pro mne a za mne si pak můžeš zemřít.”

Kupec si povzdychl a dal svolat příbuzné, aby se s nimi před smrtí rozloučil. Ulehl, příbuzní obstoupili jeho lůžko a on jim oznámil, co po něm jeho žena chce a že to bude jeho smrt. Příbuzní začali ženu přemlouvat a naříkali a plakali. Žena opakovala bez přestání: Musím to vědět, musím a musím, i kdyby z toho měl můj muž smrt. Jak tak kupec ležel a odhodlával se k odchodu ze světa, zaslechl na dvoře kokrhání a štěkot. Protože rozuměl zvířecí řeči, slyšel víc než ostatní.

„Co kokrháš, kohoute,” štěkal pes, „vyvádíš, jako bys neměl rozum, a zatím náš pán umírá.”

„Copak, copak,” divil se kohout, „ráno jsem ho viděl živého a zdravého.”

A pes štěkal a vyprávěl kohoutovi, že pán nezemře na nemoc ale na tajemství, které z něho vábí jeho manželka. Sotva kohout zaslechl, co se děje, rozkokrhal se ještě hlasitěji:

„Patří to pánovi, když si nedovede se ženou poradit. Jakpak by se dařilo mně, kdybych si nedovedl poradit s padesáti slepicemi z našeho dvora.”

„Chytráku!” štěkal pes, „když si dovedeš poradit sám, co bys poradil pánovi?”

„Dubovou hůl bych mu poradil,” řekl kohout, „ať se zavře s holí a s ženou do komory a tam zpracuje ženě holí záda. Když bude dobře pracovat, zapomene žena na svoje přání.”

Muž si vzal kohoutovu radu k srdci. Vyzval ženu, aby s ním šla do komory, tam že jí poví tajemství. A hůl pověděla ženě tajemství tak vydatně, až se dala žena do křiku:

„Už dost, už mi nic neprozrazuj, už dost!” — „A tobě, má dcero,” obrátil se vezír k Šahrazádě, „tobě se povede hůře než té všetečné ženě.

„Jen mě odved’ ke králi,” řekla Šahrazád, „jestli mě k němu neodvedeš, budu tě žalovat před králem, že jsi mi odepřel přivést mne k němu.”

Vezír posmutněl, odebral se ke králi a řekl mu o přání své dcery.

Král se podivil a pravil:

„Ví tvoje dcera, co ji nazítří ráno čeká?”

„O, králi času, ví a nechce od svého rozhodnutí ustoupit.”

„Dobrá,” odpověděl král, „připrav tedy všechno jako jindy a přiveď ji večer ke mně.”

Vezír se vrátil s královským poselstvím ke své dceři a zaslzel:

„Kéž slitovný Bůh odvane z mé hlavy stesk po tobě.” Ale Šahrazád se zaradovala.

Poslala pro svou mladší sestru Dunjázád a řekla jí:

„Sestřičko, musíme se rozloučit, ale brzy se zase uvidíme. Postarám se, aby král Šahrijár pro tebe poslal. Pospěš si, přisedni k našemu loži a požádej mne, abych vyprávěla nějaký příběh. Dá Bůh, že z toho vzejde záchrana pro mne i pro jiné.”

Den překročil práh noci a vezír odvedl Šahrazádu ke králi. Šahrazád byla krásná a král ji přijal slavnostně, jako by s ní neměl strávit jedinou noc, ale celý život. Vypráví se, že spolu ulehli a král učinil z panny ženu.

Potom se Šahrazád rozplakala a král se jí zeptal, proč pláče.

„Ó, králi času,” odpověděla Šahrazád, „stýská se mi po mé sestřence.

„Snadná pomoc,” řekl král a přikázal, aby přivedli do paláce Dunjázád. Dunjázád přišla, usedla ke královskému loži a nikdo nepromluvil ani slovo. Konečně si dodala Dunjázád odvahy.

„Sestřičko,” řekla, „nehovoříme a nespíme. Snad bys nám mohla něco vyprávět. Znáš tolik pěkných příběhů.”

„Jestli mi král dovolí, budu vyprávět,” slíbila Šahrazád. „Jen vyprávěj,” vybídl ji král. Miloval vyprávění a už se těšil na příběh, který uslyší.

A Šahrazád začala vyprávět příběh

O kupci a džinovi

Žil jednou jeden kupec a štěstí mu přálo. Všeho měl jako písku v poušti a ničeho neměl mdlo. Jen času neměl tolik, kolik by býval chtěl, byl samý chvat a samý spěch, život mu plynul v obchodech a pro obchody neznal klid. Žil, nežil, říkal tomu: žít.

Jednoho parného dne byl opět na cestách a nemohl už únavou dál. Rozhlížel se, kde by si odpočinul, a spatřil před

sebou neznámou stinnou zahradu. Zajel do zahrady, sestoupil z mezka a usedl pod strom. Vzal si z vaku u sedla trochu jídla a obědval. Když jedl datle, bral jejich pecky mezi prsty a vystřeloval je do trávy a do houštin. Vtom se před ním objevil džinn, nesmírně veliký duch s hlavou v oblacích a s nohama na zemi. Džinn se sklonil ke kupci a máchl před ním ostrým mečem.

„Kupče, rozluč se s životem,” zavolal.

„Pročpak mne chceš zabít?” zanaříkal kupec.

„Když jsi dojedl datli a vystřelil mezi prsty pecku, zabils tou peckou mého syna, který šel okolo.”

„Ach, pane,” bědoval kupec, „nevěděl jsem o tvém synu a jestli se stalo, co se stalo, pak bez mého úmyslu. Buď dobrý a odpusť mi.”

„Musíš zemřít,” zahřměl džinn. „Nestojí psáno: Kdo zabíjí, má být zabit?”

Není moci ani pomoci jen u Boha slitovného, pomyslel si kupec a prosil džinna, aby mu povolil aspoň rok života.

„Mám ženu a děti, rád bych se s nimi rozloučil a rozdělil majetek a dokončil obchody.”

„Přísáhej,” řekl džinn, „že se do roka vrátíš na toto místo.”

Kupec se zapřísáhl a džinn ho propustil.

Po celý rok žil kupec v úzkostech a nenacházel klid. Žil, nežil, sotva mohl žít.

Na sklonku roku se rozloučil s rodinou, vzal rubáš a vydal se na cestu. Nářek a pláč jeho příbuzných se za ním táhl jako stín při západu slunce.

Cestoval den a noc a znovu se před ním objevila stinná zahrada. Kupec sestoupil z mezka a usedl pod strom, na místo, které mu po celý rok nahánělo hrůzu. Seděl, čekal na džinna a s ním na svůj konec. Náhle sebou zděšeně trhl. Oslovil ho nějaký stařec, který vedl na řetězu gazelu.

„Pročpak sis vybral tenhle stín, nevíš, že tady bydlí džinn?” řekl stařec.

„Jak bych nevěděl,” odpověděl kupec a vyprávěl starci svůj smutný osud.

„Když je tomu tak,” pravil stařec, „počkám tu s tebou.”

Usedl vedle kupce a čekali spolu. Nečekali dlouho a na cestě se objevil jiný stařec se dvěma černými ošklivými psy. Oslovil kupce a starce s gazelou:

„Vybrali jste si pěkný stín. Nevíte, že tu bydlí džinn?”

„Jak bychom nevěděli,” odpověděl kupec a pověděl starci se psy svůj smutný osud.

„Dobrá,” řekl stařec, „ani já tě neopustím a počkám na džinna s tebou.”

Tu se objevil na cestě třetí stařec. Vedl vychrtlého mezka, zastavil se s ním před kupcem a řekl:

„Nač je vám tenhle pěkný stín? Nevíte, že zde bydlí džinn?“

Kupec musel do třetice vyprávět svůj příběh. Stařec s mezkem kupce vyslechl a přisedl pod strom. Žádný ze starců nechtěl pokračovat v cestě, dokud se neukáže džinn. Seděli pod stromem a rozprávěli, jen kupec mnoho nenamluvil. Úzkost mu stahovala hrdlo.

Náhle se v poušti zvedl sloup prachu a smršť se blížila k zahradě a k stromu, pod nímž seděli starci a kupec. Z mračna prachu vystoupil obrovský džinn, bylo vidět jeho nohy na zemi a hlavu u nebes, a v ruce držel meč. Sáhl mezi sedící, popadl kupce za levou ruku a zvedl jej do výšky. —

V té chvíli se Šahrazád odmlčela, neboť mezi sloupoví síně vstoupilo denní světlo a zaplašilo noc.

„Jak podivuhodně umíš, sestřičko, vyprávět,“ promluvila Dunjázád.

„Co jsem vyprávěla,“ řekla Šahrazád, „se nevyrovná tomu, co ještě budu vyprávět v příští noci, dopřeje-li mi můj pán a král ještě života.“

Král si v duchu řekl: Opravdu, nemohu ji vydat katovi, dokud nevyslechnu příběh do konce. Zamyšlen odešel za svými královskými povinnostmi.

Vezír nevycházel z úžasu, když uslyšel, že dnes nemusí volat kata.

Král soudil a vládl a nemohl se dočkat večera. Den míjel a minul a do paláce tiše vtáhla noc. Nadešel čas pokračovat v příběhu. A Šahrazád otevřela ústa:

„Řekla jsem, pane, že se džinn chystal kupce usmrtit. Ale stařec, který přivedl na řetězu gazelu, oslovil džinna: „Králi duchů, zadrž. Povím ti neobyčejný příběh mého osudu a osudu téhle gazely. Jestliže jej uznáš za podivuhodnější, než co se přihodilo tobě s tímto kupcem, daruješ mi třetinu jeho viny a krve?“

„Daruji,“ řekl džinn.

„Tuto gazelu,“ začal stařec vyprávět, „jsem poznal jako mladičkou dívku a oženil jsem se s ní. Dlouhá léta jsem s ní žil jako muž se ženou, ale nepotkalo nás štěstí, které potkává tolik lidí. Neměli jsme děti. Koupil jsem otrokyni a s ní jsem měl potom syna krásného jako jasný měsíc. Bylo mu právě dvanáct let, když jsem musel na rok odcestovat. Dávejte na chlapce pozor, přikázal jsem ženě i otrokyni a s obavami jsem opustil dům.

A co udělala moje žena? Už od dětství se vyznala v kouzlech a čarách a teď jí její umění přišlo vhod. Vzala svými kouzly synovi lidskou podobu a proměnila ho v tele a jeho matku proměnila v krávu. Pak zavolala pastýře, aby matku i syna zahnal ke stádům. Za rok se vrátím a ptám se, kde jsou matka a syn. A co mi odpoví žena? Matka prý zemřela a syn utekl do světa. Od toho dne mne bolest a zármutek doprovázely na všech cestách. Po čase bylo zapotřebí připravit všechno k Velikému svátku. Zavolal jsem pastýře, aby mi přivedl dobytče, které bych zabil. Pastýř mi přivedl krávu. Vzal jsem do ruky nůž, ale kráva začala tak lítostivě bučet, že jsem od ní odstoupil.

„Přiveď mi jinou,“ povídám pastýři.

Jak to moje žena zaslechla, hned volala:

„Jakou jinou? Tahle kráva je nejlepší a nejtučnější. Jen ji zab.“

Podal jsem nůž pastýři a řekl jsem mu:

„Zab ji raději sám, já to nesvedu.“

Pastýř ji zabil a když ji stáhl, nenašli jsme v ní maso, jenom kosti. Litoval jsem, že jsem dal tu krávu porazit a poslal jsem pastýře pro tučné tele. Pastýř přivedl tele a já sáhl po noži. Jakmile mne však tele uvidělo, přetrhlo provaz a běželo ke mně. Položilo

hlavu na mé nohy a dívalo se na mne tak smutnýma očima, že mi nůž vypadl z ruky. Moje žena mě začala přemlouvat, jen abych prý tohle tele zabil. Nedal jsem se tehdy naštěstí přemluvit. Jen jsem jí slíbil, že tele dám porazit o příštím svátku.

Celou noc jsem přemýšlel o krávě a teleti a zdálo se mi, že obě příhody spolu souvisejí a tušil jsem v nich temné síly a kouzla. A ráno? Ráno ke mně přiběhne pastýř.

„Pane, pane,” spustí udýchaně, „nemohl jsem se dočkat dne, abych vám přinesl novinu, která vás potěší. Včera, když jsem se vracel s teletem ke stádu, potkal jsem svou dceru. Její pohled padl na tele a dala se do pláče a do smíchu. Ptal jsem se jí, proč pláče a proč se směje. Odpověděla mi: Tele, které vedeš ke stádu, je synem našeho pána. Pánova manželka mu syna začarovala. Tomu se smějí. A pláču nad jeho matkou. Tu dal jeho otec zabít.”

Jak jsem uslyšel pastýřovu zprávu, padl jsem v mdlobách k zemi. Chvilí mi trvalo, než jsem se probral z bolesti, úžasu a zoufalství. Pak jsem se rozběhl na pastviny, objal jsem svého začarovaného syna a zaplakal jsem. I z očí mého proměněného syna vytryskly slzy a neustával vyplazovat jazyk, aby mi ukázal, že je zbaven daru řeči.

Vyhledal jsem pastýřovu dceru a povídám:

„Poznala jsi původ hádanky, dovedla bys nalézt i rozluštění?”

„Ano,” odpověděla, „jestli mi splníš dvě podmínky.”

„Splním ti všechno,” povídám, „a přidám ti celý svůj majetek.”

„Nežádám víc,” odpověděla, „než abys mi dal svého syna za muže a za druhé, abys mi dovolil začarovat ženu, která ublížila jemu a jeho matce. Kdybych ji nezačarovala, mohla by mi její kouzla škodit a zahubila by mne.”

„Souhlasím,” řekl jsem a nedočkavě jsem sledoval přípravy k čarování. Pastýřova dcera naplnila vodou misku, pronesla nad ní zaklínání, sklonila se nad mým proměněným synem a řekla:

„Jestli jsi boží stvoření v té kůži od svého zrození, trvej v ní dál. Jestli jsi v síti kouzel a čar, kéž Bůh z tebe sejme ten prokletý dar — a člověk bud' zas.”

Postříkala syna vodou z misky a srdce mi létalo radostí. Po dlouhé době jsem opět viděl svého jediného syna v lidské podobě. A slavila se nejslavnější svatba. Jen moje žena na ní nebyla už taková, jakou jsem ji po léta znával. Kouzlo pastýřovy dcery ji proměnilo v gazelu.

Ale čas jedněm oči otvírá a jedněm je zavírá. Pastýřova dcera zemřela a můj syn se odstěhoval do země tohoto kupce, kterého se chystáš usmrtit. Jdu navštívit syna a vedu, jak vidíš, svou manželku, gazelu, s sebou. Není můj příběh zvláštní a podivuhodný?”

„Máš pravdu,” odpověděl džinn, „zasloužíš si, abych ti daroval třetinu kupcovy krve.”

„Ach, králi duchů,” řekl druhý stařec, „kdybych ti vyprávěl já, co se mně přihodilo s těmi černými psy, uslyšel bys ještě podivuhodnější příběh. Jestli mi daruješ třetinu viny a krve toho kupce, rád ti svůj příběh povím.”

„Jen vypravuj,” promluvil džinn.

„Ti černí psi patří ke mně stejně jako já patřím k nim. Jsou to moji bratři. Když nám zemřel otec, zanechal každému z nás tisíc dinárů. Nakoupil jsem zboží a otevřel jsem si krám. Také moji bratři nakoupili zboží a otevřeli si krámy. Po čase prodal nejstarší bratr svůj krám se vším, co tam stálo a leželo, nakoupil nové zboží a vydal se na cesty. Rok

jsme o něm nic neslyšeli. Jednoho dne přijde k mému krámu otrhaný poutník. Chystal jsem se obdarovat ho. Poutník se na mne dívá a dá se do pláče.

„Copak mě už neznáš?“ běduje.

„Bože,” povídám, „ty jsi můj bratr!”

Vzal jsem ho do lázní, oblékl ho a uvažoval jsem, jak mu pomoci. Při prohlídce svých účtů jsem zjistil, že se mi tisíc dinárů po otci zdvojnásobilo. Rozdělil jsem se s bratrem. Mohl znovu začít s tisíci dináry a děkoval mi a svolával na mne požehnání.

„Zapomeň na ten rok, co jsi byl v cizích zemích, a mysli si, že jsi necestoval,” řekl jsem mu. A bylo nám dobře.

Po čase odcestoval druhý bratr a také se vrátil jako žebrák. I tomu jsem pomohl znovu otevřít krám. A zase nám bylo dobře. Jenže mými bratry zmítala bez ustání touha po cizině, domnívali se, přes všechny zlé zkušenosti, že tam na ně čeká bohatství. Přemlouvali mne, abychom vyjeli do cizích zemí všichni tři. Odolával jsem. Dobře vím, že ten, kdo nenosí ráj v sobě, nenajde jej ani v daleké cizině. Odolával jsem dlouhá léta. Nakonec jsem si řekl: Splním jejich přání, ať poznají, že se mýlí.

Rozdělil jsem na dva díly všechny své peníze a bylo jich šest tisíc dinárů. Jeden díl jsem zahrabal potají v zemi, abychom měli peníze, kdybychom se vrátili o žebrácké holi. Druhé tři tisíce jsem rozdělil mezi nás na cestu. Nakoupili jsme zboží, najali loď a vypluli na moře. Kotvili jsme v cizích přístavech, prodávali a kupovali a nedařilo se nám špatně.

Jednou jsem se vracel z trhu k naší lodi a potkal jsem na mořském břehu dívku oblečenou v cárech jako nejubožejší žebračku. Políbila mi ruku a řekla:

„Pane, prokaž mi dobrodiní, vezmi mě s sebou, dej mi oděv a vezmi si mě za ženu. Uvidíš, že nebudeš litovat. Všemocný si najde vždycky příležitost jak odměnit dobrý skutek”

Vzal jsem dívku na loď ze soucitu a brzy se můj soucit proměnil v lásku. Hadry zakrývaly její krásu jako mraky jasnou lunu v úplňku. Miloval jsem ji a ona milovala mě a pro lásku jsem zapomínal na své bratry. Oni však na mne nezapomínali, sám ďábel jim znovu a znovu připomínal moje štěstí, sváděl je na zlou cestu a vychvaloval jim ji. Za noci, když jsme se ženou tvrdě spali, přikradli se bratři k nám a svrhli nás do moře.”

V té chvíli přerušila Šahrazád svoje vyprávění, neboť mezi sloupoví síně vstoupilo denní světlo a plašilo noc.

„Tohle je nejneuvěřitelnější příběh, který jsem kdy slyšela,” promluvila Dunjázád.

„A nevyrovná se tomu, co budu vyprávět dnes v noci,” odpověděla Šahrazád, „jestli dovolí můj pán a král a dopřeje mi života.”

Král ulehl, aby si dopřál krátkého spánku, a příběh Šahrazády ho doprovázel i do sna.

Uplynul další den a vezír nevycházel z údivu. Jeho dcera žila.

Sotva se ujala vlády noc, spěchal král, aby se dověděl konec Šahrazádina příběhu.

A Šahrazád promluvila:

„Nyní si bratři oddechli. Svrhli svého bratra i se ženou do moře a domnívali se, že jeho bohatství připadne jim. Nevěřili, že by se mohl zachránit. A byl by se také nezachránil, kdyby si byl vzal za ženu dívku z lidského rodu. Ale jeho žena byla zpola bytostí pozemskou a zpola nadpozemskou. Uchopila svého tonoucího muže a vznesla

se s ním do povětří a zanesla ho na vzdálený ostrov. Usedla vedle něho a prozradila mu svoje tajemství.

„Patřím k duchům, kteří konají dobro,” řekla, „a zamilovala jsem si tě a ty sis mě vzal za ženu v podobě, v jaké jsem se ti ukázala. Poznala jsem tvoje bratry a postihne je můj hněv. Usmrtím je.”

„Ne, ne,” zvolal její muž, „prosím tě, buď k nim milosrdná. Kdo jedná špatně, toho trestá jeho čin.”

Žena se nedala oblomit:

„Poletím k jejich lodi a potopím ji.”

Zvedla mne znovu do výše, vyprávěl stařec, zanesla mne na střechu mého domu a zmizela. Sestoupil jsem, vyhrabal své tři tisíce dinárů a otevřel jsem krám. Večer jsem se vracel do svého domu a zdálky mne už vítalo žalostné vytí. Doma jsem našel tyto dva černé psy, bědovali a slzeli a smutně za mnou otáčeli hlavu. I svou ženu jsem našel doma.

„Ti černí psi,” řekla, „to jsou tvoji bratři. Uposlechla jsem tvé přání a zvolila jsem jiný trest. Po deset let se nevidíme. Jestli jim budeš chtít po deseti letech vrátit jejich podobu, navštiv mne na místě, kde jsme se poprvé shledali. Učiním z nich zase lidi.”

Deset let právě minulo a já jsem se svými bratry na cestě k tomu místu. To je moje vyprávění. Není podivuhodné?”

„Je podivuhodné” odpověděl džinn, „a patří ti za ně třetina krve tohoto kupce.”

Tu předstoupil třetí stařec a oslovil džinna: „Králi džinnů, můj příběh s tímto mezkem je snad ještě podivnější než to, co jsme zde slyšeli. Povím ti jej, ale slib mi třetinu krve tohoto nešťastného kupce.”

„Slibuji,” řekl džinn a stařec začal svůj příběh:

„Tento mezek, který mne doprovází na cestách, nebyl zvířetem od svého narození. Kdysi býval člověkem, byl ženou a mou manželkou. Stalo se, že jsem musel podniknout cestu do sousední země. Obchody a jednání se protahovaly, týdny se spojily v měsíce, a než jsem se nadál, byl z měsíců rok. Domů jsem se vracel za noci. Vejdu do svého domu, hledám ženu a kde ji naleznu? V objetí černého otroka. Vyměňují si polibky a něžnosti a jsou samý smích a milostné vrkání. Stanu jako omráčený a žena toho využije. Sáhne po džbánu s vodou, zamumlá něco a pokropí mě. Pokropí mě a zavolá:

„*Vyjdí ze své kůže, muži, najdi domov ve psí kůži.*” Rázem jsem se proměnil v psa a žena mne vyhnala ven do noci. Toulal jsem se, nešťastný, po městě a s novým dnem jsem pocítil hlad. Vplížil jsem se do řezníkova krámu a začal jsem po psím způsobu chroupat odhozené kosti. Řezníkovi jsem se zalíbil a vzal mne s sebou do svého domu. Jak mne spatřila jeho dcera, zakryla si dlaněmi tvář a ptala se:

„Pročpak, otče, přivádíš do našeho domu cizího muže?”

„Jakého muže,” diví se řezník.

„Ten pes je muž začarovaný manželkou do psí podoby,” říká řezníková dcera, „ale já vím, jak mu vrátit lidskou tvář.”

Naplnila vodou džbán, pronesla nad vodou říkání a postříkala mě. Přitom přednášela:

„*Protrhni síť kouzel a čar, kéž Bůh z tebe sejme ten prokletý dar — a člověk buď zas.*” Rázem jsem se proměnil zase v člověka, líbal jsem jí ruce a nevěděl jsem, co radostí počít.

„Pomoz mi,” prosil jsem řezníkovu dceru, „pro všechno na světě, pomoz mi začarovat mou manželku. Jestli zůstane člověkem, pošle mne znovu do psí kůže.”

Dala mi tedy trochu té vody a poradila mi, abych svou ženu pokropil, až bude spát a při tom vyslovil jméno zvířete, jehož podobu má na sebe vzít. Poslechl jsem řezníkovu dceru, šel jsem zpátky do svého domu, když manželka spala a vrátil jí zlo, kterým mne obdarovala. Pokropil jsem ji a vyslovil jméno mezka. Žena ihned přijala jeho podobu. Odvedl jsem ji do stáje a od těch dob mne doprovází na cestách. Vid', že je to tak,” obrátil se stařec ke svému zvířeti. Mezek kývl hlavou.

„Opravdu,” prohlásil džinn, „něco takového jsem už dlouho neviděl a neslyšel. Každému z vás tří patří po právu třetina krve tohoto kupce. Dávám mu svobodu.”

Džinn zmizel v poušti a kupec se vrhl před svými zachránci do prachu a rozplýval se v dícíh. Pak se vydali každý svou cestou, aby pokračovali v započatém příběhu svého života.”

„Jakými neobyčejnými cestami se ubírá spravedlnost,” řekl král, když se Šahrazád odmlčela.

„Ano,” promluvila Šahrazád, „a často se zdá, že spravedlnost odchází, zatím co přichází, a jindy ji zase vidí lidské oko přicházet, ale ona odchází, aby se po čase navrátila. Když dovolíš, můj pane a králi, povím ti ještě podivuhodnější příběh.”

„S radostí,” řekl král.

„Je to příběh